

การเลือกภาษาและการดำรงภาษาของผู้ย้ายถิ่นชาวอีสาน
ในภาคใต้ของประเทศไทย
Language Choice and Maintenance of North-eastern
Thai Migrants in the South of Thailand

วรเวทย์พิสิษ ยศศิริ^{1*}

Varavejbhis Yossiri^{1*}

¹ อ., หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา 95000

¹ Lecturer, English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, 95000, Thailand

* Corresponding author: Tel: 086-0714519. Email address: varavejbhis.y@yru.ac.th

(Received: March 16, 2021; Revised: July 3, 2021; Accepted: July 12, 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเลือกภาษาและการดำรงภาษาของผู้ย้ายถิ่นชาวอีสานในภาคใต้ของประเทศไทยและเพื่อศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกภาษาและการดำรงภาษาของผู้ย้ายถิ่นชาวอีสานในภาคใต้ของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างคือคนไทยอีสานย้ายถิ่นจำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุมีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ แต่ภาษาไทยมาตรฐานมักถูกเลือกใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยมีการเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนกลุ่มอายุมากเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ผลการศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่สนับสนุนการดำรงภาษาได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมนระหว่างผู้คนในชุมชนภาษาที่ใช้ในครัวเรือน ทักษะที่ดีต่อภาษาของตนเองและการให้คุณค่าที่ดีแก่ชาติพันธุ์ของตน การที่ผู้พูดภาษาเดียวกันสร้างบ้านอยู่ในบริเวณที่ติดกัน ภาษาที่ใช้ในศาสนาหรือพิธีกรรมต่าง ๆ และมุมมองเชิงบวกในถิ่นฐานบ้านเกิดของตน อีกทั้งยังพบปัจจัยที่ไม่สนับสนุนการดำรงภาษา ได้แก่ การไม่แต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ และการสนับสนุนภาษาที่ใช้ในชุมชนจากโรงเรียน

คำสำคัญ: การเลือกภาษา การดำรงภาษา การย้ายถิ่น

Abstract

This research paper aims to study language choice and maintenance of North-eastern Thai migrants in the South of Thailand and to examine sociological factors influencing language choice and maintenance of North-eastern Thai migrants in the South of Thailand. The sample group consisted of 60 North-eastern Thai migrants in the South of Thailand selected by multi-stage method. The data collection tools included questionnaires and semi-structured interviews. The research results revealed that the sample group, regardless of their ages, typically chose to use the North-eastern Thai dialect in informal situations including conversations with family, relatives or neighbours, and religious rituals. On the contrary, they chose Standard Thai in formal situations including speaking with strangers outside the community and with those in government domains. Furthermore, younger people used Standard Thai more than the other two groups while elderly people often used North-eastern Thai more than the other two groups. In addition, a macro-level analysis of sociological factors affecting the language maintenance of the sample group shows influence in six forms including regular social interaction between community group member, using the community language in the home, positive attitudes to the language and a high value placed on it in relation to ethnic identity, and residential contiguity, community-identified religious organization, and a positive orientation to the homeland. However, the results showed other two sociological factors unaffected the language maintenance of the sample group including resistance to interethnic marriage and support for community language school.

Keywords: Language Choice, The Maintenance of Language, Migration

บทนำ

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีผู้คนจากต่างพื้นที่เข้ามาอาศัยอยู่มากมาย โดยมีกรอพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ และย้ายตามคู่สมรสที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ บางกลุ่มมีการอพยพเข้ามาภายใต้โครงการ เช่น วิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นชาวอิสานที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภาคอิสาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ภายใต้โครงการผสมกลมกลืนชาติและเป็นรัฐกันชนระหว่างไทยกับมาเลเซีย โดยรัฐบาลได้จัดสรรที่ดินให้เป็นที่อยู่อาศัยและทำกิน [1] นอกจากนี้ ยังมีคนไทยอิสานย้ายถิ่นในอำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ที่ได้อพยพเข้ามาภายใต้โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่หรือโครงการหมู่บ้านศิลปอาชีพ นิคมสร้างตนเองสุคิริน ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เมื่อครั้งที่พระองค์ทรงเสด็จฯ มาเยี่ยมชุมชนบนเทือกเขาสันกาลาคีรีอันห่างไกลความเจริญ [2] ทำให้ในพื้นที่ห่างไกลเช่นนี้ได้มีผู้คนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเวลาต่อมา ในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ในขณะนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้มีพระราชเสาวนีย์ให้จัดทำแผนงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส และทางโครงการได้จ้างงานเกษตรกรจากภาคอิสานเข้ามาทำการเกษตรในพื้นที่ โดยกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่จำนวน 5 ครัวเรือน และเข้ามาเพิ่มเรื่อย ๆ มากขึ้นในปัจจุบัน

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ลักษณะและเหตุผลของการย้ายถิ่นฐานเกิดจากเหตุการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และการปกครอง [3] อาจเนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นอยู่เดิมนั้นอาจเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต หรือกลุ่มผู้ย้ายถิ่นมีความต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงเป็นแรงผลักดันให้ประชากรต้องอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อไปหาถิ่นฐานที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ ซึ่งทางโครงการได้จ้างงานเกษตรกรจากภาคอิสานเข้ามาทำการเกษตรในพื้นที่ซึ่งทั้งสองฝ่ายก็ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจากการย้ายถิ่นฐานจากภาคอิสานมาสู่ภาคใต้ [4] ดังนั้นด้วยการข้ามเขตของวัฒนธรรมและภาษาทำให้ผู้ย้ายถิ่นแปรสภาพเป็นกลุ่มคนอพยพย้ายถิ่นฐาน แต่ด้วยความเกี่ยวพันกับพื้นที่ถิ่นเดิมทั้งในแง่ของความผูกพันหรือความคุ้นชินก็ตาม ทำให้พวกเขามีการแสดงความเป็นตัวตนแบบ “เดิม” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงตัวตนผ่านสำเนียงและภาษา “เดิม” ของตนในพื้นที่ใหม่ [5] ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการศึกษาเชิงพื้นที่ของชุมชน เช่น งานวิจัยของ อัสมาณี ฮะกือลิง, ริดาห์ วานิ, รอยาเยา เยาะ และวรเวทย์พิสิษ ยศศิริ [6] ได้ทำการศึกษการอ้างภาษามลายูถิ่นปัตตานีของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูในชุมชนบ้านลำลอง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และงานวิจัยของศิริพร มณีชูเกศ [5] ซึ่งทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ภาวการณ์เปลี่ยนภาษาและการอ้างภาษาไทยถิ่นเหนือย้ายถิ่นของ ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยในต่างประเทศที่น่าสนใจเช่น Simmons [7] ได้ศึกษาการอ้างภาษาและการเปลี่ยนภาษาของกลุ่มผู้พลัดผู้ใหญ่ที่พูดภาษาคาตาลันและภาษาสเปน ซึ่งเป็นภาษาแม่ในเมืองบาร์เซโลนาในประเทศสเปน หรืองานวิจัยของ Finocchiaro [8] ที่ได้ศึกษาการอ้างภาษาของกลุ่มครอบครัวชาวอิตาลี 3 รุ่น ในการอพยพย้ายถิ่นฐานใน 3 ประเทศ ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นการเปรียบเทียบการอ้างภาษาของกลุ่มครอบครัวระหว่างกลุ่มประเทศ

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาลักษณะการเลือกภาษาและการอ้างภาษาของผู้ย้ายถิ่นชาวอิสานในภาคใต้ โดยพื้นที่เป้าหมายที่ผู้วิจัยเลือกได้แก่ หมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคนอีสานอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ภายใต้โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่หรือโครงการหมู่บ้านศิลปชีพ นิคมสร้างตนเองสุรินทร์ ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งได้จัดทำแผนงานย่อยโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และฟาร์มตัวอย่าง เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส และทางโครงการได้จ้างงานเกษตรกรจากภาคอีสานเข้ามาทำการเกษตรในพื้นที่ รวมถึงศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการดำรงภาษาภายในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส โดยที่ผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยดังกล่าวตามข้อเสนอของ Holmes et al. [9] ทั้ง 8 ประการดังนี้ การมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนภาษาที่ใช้ในครัวเรือน ทักษะที่ดีต่อภาษาของตนเองและการให้คุณค่าที่ดีแก่ชาติพันธุ์ของตน การที่ผู้พูดภาษาเดียวกันสร้างบ้านอยู่ในบริเวณที่ติดกัน การไม่แต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ การสนับสนุนภาษาที่ใช้ในชุมชนจากโรงเรียน ภาษาที่ใช้ในศาสนาหรือพิธีกรรมต่าง ๆ และมุมมองเชิงบวกในถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ซึ่งสถานภาพภาษาไทยถิ่นอีสานของผู้อพยพย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ได้รับผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับภาวะการเปลี่ยนภาษาและการดำรงภาษา แต่จะกระทบในระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ เช่น เพศ วัย การศึกษา ระยะเวลา และพื้นที่อาศัย เป็นต้น [5] ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะทำให้เข้าใจกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา วิถีชีวิต การเป็นอยู่ และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเข้าใจกันและมีความสุข ซึ่งการอยู่ร่วมกันกับคนหมู่มากที่มีความแตกต่างกันในหลายด้านอาจมีการกระทบกระทั่งกันและเกิดปัญหาขึ้นมาได้ ดังนั้น การเรียนรู้เพื่อยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการเลือกภาษาและการดำรงภาษาของผู้ย้ายถิ่นชาวอีสานในภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกภาษาและการดำรงภาษาของผู้ย้ายถิ่นชาวอีสานในภาคใต้ของประเทศไทย

ระเบียบวิธีการศึกษา

1. การสำรวจพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาและสำรวจความเป็นไปได้ของพื้นที่เป้าหมายที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัย โดยลงพื้นที่สอบถามข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านที่ดูแลชุมชนของคนไทยอีสานย้ายถิ่น ณ หมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นลักษณะของการสำรวจจำนวนประชากรของคนไทยอีสานย้ายถิ่น ในหมู่บ้านดังกล่าว โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสำรวจความหนาแน่นของกลุ่มประชากรคนไทยอีสานที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยจำเป็นต้องสำรวจดูว่า ในชุมชนและหมู่บ้านดังกล่าวมีความหนาแน่นของประชากรคนไทยอีสานย้ายถิ่นมากน้อยเพียงใด และหลังจากผู้วิจัยได้สำรวจความหนาแน่นของประชากรในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ในหมู่บ้านดังกล่าวมีความหนาแน่นของประชากรคนไทยอีสานย้ายถิ่นจำนวนมาก และความเป็นไปได้ที่จะเลือกให้เป็นพื้นที่เป้าหมายในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ จากการสำรวจและสอบถามข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้จำนวน 80 คน และสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ มีการเลือกใช้อีสานที่เป็นภาษาถิ่นดั้งเดิมของตน รองลงมาคือภาษาไทยมาตรฐาน

จากข้อมูลการสำรวจ ผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษาวิเคราะห์เบื้องต้นมากำหนดพื้นที่เป้าหมายที่แน่นอน นั่นคือ หมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส และกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลที่ปัจจัยด้านอายุ โดยจัดแบ่งกลุ่มอายุเป็น 3 กลุ่ม ที่สามารถตอบคำถามเพื่อกำหนดตัวแทนผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ วัยรุ่น วัยกลางคน และวัยผู้สูงอายุ

2. การเลือกกลุ่มชุมชนสำหรับเก็บข้อมูล

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ หมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทั้งนี้ เนื่องจากมีชาวอิสานย้ายถิ่น เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และกลุ่มคนไทยอิสานย้ายถิ่น เหล่านั้นยังได้นำประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของคนไทยอิสานติดตัวมาด้วย แสดงให้เห็นจากการที่คนไทยอิสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านดังกล่าวยังสื่อสารด้วยภาษาอีสาน รับประทานอาหารอิสาน และจัดงานประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของทางภาคอีสาน ผู้วิจัยจึงสนใจว่ากลุ่มคนไทยอิสานย้ายถิ่นเหล่านั้นมีการเลือกภาษาและการอ้างภาษาของพวกเขาเป็นไปอย่างไรในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งรายล้อมไปด้วยความแตกต่างหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะภาษา ซึ่งถูกรายล้อมไปด้วยการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาเดิมของผู้ย้ายถิ่นอย่างสิ้นเชิง

3. การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร

3.1 การกำหนดจำนวนประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่คนไทยอิสานย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 80 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ คนไทยอิสานย้ายถิ่นจำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากกลุ่มประชากรทั้งหมด

3.2 การกำหนดคุณสมบัติของประชากรผู้ให้ข้อมูล

เงื่อนไขในการเลือกกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ทั้งผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลที่เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง นั่นคือ เรื่องของอายุ [10] โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 60 คน โดยแบ่งเป็นการตอบแบบสอบถามจำนวน 45 คน และสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน จากประชากรคนไทยอิสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทั้งหมด 80 คน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มคนไทยอิสานย้ายถิ่นที่มีอายุ อยู่ในช่วง 3 กลุ่มอายุ ดังนี้ กลุ่มอายุน้อยตั้งแต่ 16-30 ปี กลุ่มอายุกลางตั้งแต่ 31-45 ปี และกลุ่มอายุมากตั้งแต่ 46-60 ปี ที่มีการอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมาแล้วเกิน 10 ปี ซึ่งจะมีการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลการอพยพย้ายถิ่น สภาพความเป็นอยู่ แบบแผนการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การอ้างภาษาและการเลือกใช้ภาษา

4. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

1. การเก็บแบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถาม โดยเก็บจากกลุ่มตัวอย่าง 45 คน ซึ่งเป็นกลุ่มอายุน้อยจำนวน 15 คน กลุ่มอายุกลางจำนวน 15 คน และกลุ่มอายุมากจำนวน 15 คน โดยใช้เวลาเก็บข้อมูลในช่วงต้นเดือนมกราคม 2563

2. การสัมภาษณ์ หลังจากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามแล้วนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่าง 15 คน ซึ่งได้มาจากกลุ่มอายุน้อยจำนวน 5 คน กลุ่มอายุ

กลางจำนวน 5 คน และกลุ่มอายุมากจำนวน 5 คน โดยใช้เวลาประมาณคนละ 10-15 นาที ในการสัมภาษณ์ โดยระยะเวลาการทำวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 4 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562- กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง [11]

แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างและสภาพการเลือกใช้ในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชาติพันธุ์ของบิดามารดา ภาษาที่ใช้และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นต้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลในการเลือกใช้ภาษาตามแนวทางการเลือกใช้และคู่สนทนา ซึ่งได้พัฒนาและดัดแปลงจากงานวิจัยของพิมพ์ขนา พานิชย์กุล [12] เพื่อสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเลือกใช้มากน้อยเพียงใด และวิเคราะห์สาเหตุอะไรที่ทำให้เลือกใช้ภาษานั้น ๆ เพื่อให้เห็นถึงการอ้างภาษา สภาพการเลือกใช้ และศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาทั้ง 8 ด้านตามข้อเสนอของ Holmes et al. [9] โดยผู้วิจัยได้แบ่งคำถามออกเป็น 2 ส่วน คือ การเลือกใช้ภาษาตามแนวทางการเลือกใช้และคู่สนทนา ซึ่งจะประกอบไปด้วยแนวทางการเลือกใช้ในบ้านหรือภายในครอบครัว แนวทางคนแปลกหน้า แนวทางเพื่อนบ้าน แนวทางการติดต่อกับหน่วยงานราชการ และแนวทางพิธีกรรม

การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบนี้นั้น ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาเชิงลึกที่มีอิทธิพลต่อการอ้างภาษาของคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส ตามข้อเสนอของ Holmes et al. [9] ที่มีผลต่อการสนับสนุนให้เกิดการอ้างภาษาภายในหมู่บ้านดังกล่าว โดยผู้วิจัยจะมีการบันทึกผลจากการสัมภาษณ์ลงในแบบบันทึกการสัมภาษณ์

6. การเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน เจาะจงไปยังกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมาแล้วเกิน 10 ปี ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและมีการจดบันทึกตามที่กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

บทความวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบพรรณนา โดยวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านภาวะหลายภาษาโดยใช้ทฤษฎีภาษาหลักและภาษารอง โดยพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุต่างกันในช่วงเดียวกัน [13] ส่วนข้อมูลทางด้านการเลือกใช้ตามแนวทางวิเคราะห์จากการทำแบบสอบถาม และปัจจัยบริบทสังคมวิทยาที่มีผลต่อการอ้างภาษามีการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูล

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาการเลือกภาษาและการอ้างภาษา

ในการสำรวจการเลือกภาษาและการอ้างภาษาของคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาสครั้งนี้ กลุ่มผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์การเลือกใช้ภาษาตามแนวทางการเลือกใช้และคู่สนทนา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนตัว	ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
เพศ	ชาย	20	33.33
	หญิง	40	66.66
อายุ	16-30 ปี	14	23.33
	31-45 ปี	18	30.00
	46-60 ปี	28	46.66
ระดับการศึกษา	ประถม	39	65.00
	มัธยม	19	31.66
	ปวช./ปวส./อนุปริญญา	-	-
	ปริญญาตรี	4	6.66
	ปริญญาโทหรือสูงกว่า	-	-
ชาติพันธุ์ของบิดา-มารดา	ใต้	4	6.66
	บิดา อีสาน	55	91.66
	มลายูถิ่น	1	3.33
	ใต้	5	8.33
	มารดา อีสาน	54	90.00
	มลายูถิ่น	1	3.33
ภาษาที่ใช้	ไทยถิ่นอีสาน	-	-
	ไทยมาตรฐาน	9	15.00
	มลายูถิ่น	-	-
	ปนหลายภาษา	51	85.00
ระยะเวลาที่อาศัย	น้อยกว่า 10 ปี	0	0
	10-15 ปี	37	61.66
	16-20 ปี	17	28.33
	21 ปีขึ้นไป	6	10.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.66 อายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ที่กลุ่มอายุมาก 45-60 ปี ร้อยละ 46.66 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 65

บิดาและมารดามีชาติพันธุ์เป็นคนไทยถิ่นอีสาน ร้อยละ 91.66 และ 90 ตามลำดับ การเลือกใช้แบบปณภาษา ร้อยละ 85 และส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 10-15 ปี ร้อยละ 61.66

ตารางที่ 2 ค่าร้อยละของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นและปณหลายภาษาตามแฉดวงครอบครัว

แฉดวง	สถานการณั	สถานที่	คู่สนทนา	ภาษาที่ใช							
				ไทยมาตรฐาน		ไทยถิ่นอีสาน		มลายูถิ่น		ปณหลายภาษา	
				จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัว	พูดคุย	บ้าน	ปู่/ตา	2	3.33	52	86.66	0	0	6	10
			ย่า/ยาย	2	3.33	52	86.66	0	0	6	10
	การทำมา		พ่อ	2	3.33	52	86.66	0	0	6	10
			แม่	2	3.33	52	86.66	0	0	6	10
	สั่งสอน		พี่	2	3.33	51	85	0	0	7	11.66
			น้อง	2	3.33	51	85	0	0	7	11.66
	อบรม		คู่สมรส	2	3.33	51	85	0	0	7	11.66
			ลูก	2	3.33	51	85	0	0	7	11.66

จากตารางที่ 2 พบว่า การเลือกใช้ภาษาตามแฉดวงครอบครัวของประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสาน ซึ่งมีการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานกับปู่/ตา ย่า/ยาย พ่อ แม่ มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 86.66 และใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานกับ พี่ น้องคู่ สมรส ลูก คิดเป็นร้อยละ 85

ตารางที่ 3 ค่าร้อยละของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นและปณหลายภาษาตามแฉดวงคนแปลกหน้า

แฉดวง	สถานการณั	สถานที่	คู่สนทนา	ภาษาที่ใช							
				ไทยมาตรฐาน		ไทยถิ่นอีสาน		มลายูถิ่น		ปณหลายภาษา	
				จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คนแปลกหน้า	ทักทาย	ในชุมชน	ผู้สูงอายุ	50	83.33	6.66	13.33	0	0	6	10
			ผู้ใหญ่	51	85	3	5	0	0	6	10
			เด็ก ๆ	52	86.66	2	3.33	0	0	6	10
	ช่วยเหลือ	นอกชุมชน	ผู้สูงอายุ	60	100	0	0	0	0	0	0
			ผู้ใหญ่	60	100	0	0	0	0	0	0
			เด็ก ๆ	60	100	0	0	0	0	0	0
	มลายูถิ่นต่อหน้าคนแปลกหน้า										

จากตารางที่ 3 พบว่า การเลือกใช้ภาษาตามแวดวงคนแปลกหน้าภายในชุมชนของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดพบว่า มีการเลือกใช้ไทยกลางกับเด็ก ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.66 ภาษาไทยถิ่นอีสานกับผู้สูงอายุมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.33 ส่วนภายนอกชุมชนพบว่า มีการเลือกใช้ไทยกลางกับผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ และเด็ก ๆ ร้อยละ 100

ตารางที่ 4 ค่าร้อยละของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นและปนหลายภาษาตามแวดวงเพื่อนบ้าน/ญาติ

แวดวง	สถานการณ์	สถานที่	คู่สนทนา	ภาษาที่ใช้							
				ไทยมาตรฐาน		ไทยถิ่นอีสาน		มลายูถิ่น		ปนหลายภาษา	
				จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อนบ้าน /ญาติ	พูดคุย	ในชุมชน	ผู้สูงอายุ	5	8.33	50	83.33	1	1.66	5	8.33
	เรื่องทั่วไป		ผู้ใหญ่	5	8.33	48	80	1	1.66	6	10
	ยืมของ ฯลฯ		เด็ก ๆ	16	26.66	34	56.66	1	1.66	10	16.66

จากตารางที่ 4 พบว่า การเลือกใช้ของกลุ่มตัวอย่างตามช่วงอายุพบว่า มีการเลือกใช้ไทยกลางเด็ก ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.66 ภาษาไทยถิ่นอีสานกับผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 83.33

ตารางที่ 5 ค่าร้อยละของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นและปนหลายภาษาในแวดวงราชการ

แวดวง	สถานการณ์	สถานที่	คู่สนทนา	ภาษาที่ใช้							
				ไทยมาตรฐาน		ไทยถิ่นอีสาน		มลายูถิ่น		ปนหลายภาษา	
				จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ราชการ	ติดต่อ	เทศบาล	เจ้าหน้าที่	60	100	0	0	0	0	0	0
	รับบริการ	ตำบล									
ราชการ	จาก	ที่ว่าการ	เจ้าหน้าที่	60	100	0	0	0	0	0	0
	หน่วยงาน	อำเภอ									
	ภาครัฐ	เมือง									

จากตารางที่ 5 พบว่า การเลือกใช้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในแวดวงราชการพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการเลือกใช้กับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลและที่ว่าการอำเภอเมืองเป็นภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 6 ค่าร้อยละของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นและปนหลายภาษาในแวดวงพิธีกรรม

แวดวง	สถานการณ์	สถานที่	คู่สนทนา	ภาษาที่ใช้							
				ไทยมาตรฐาน		ไทยถิ่นอีสาน		มลายูถิ่น		ปนหลายภาษา	
				จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พิธีกรรม	ในประเพณี	ในชุมชน	ผู้สูงอายุ	10	16.66	48	80	0	0	2	3.33
ทางศาสนา	งานศพ งาน แต่งงาน		ผู้ใหญ่	13	21.66	37	61.66	0	0	10	16.66
			เด็ก ๆ	19	31.66	31	51.66	0	0	10	16.66

จากตารางที่ 6 พบว่า การเลือกใช้ภาษาในแวดวงพิธีกรรมศาสนานั้น กลุ่มตัวอย่างตามช่วงอายุ มีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานกับผู้สูงอายุมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80 มีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานกับผู้ใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 61.66 และมีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานกับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 51.66 โดยมีการเลือกใช้ไทยกลางกับผู้ใหญ่และเด็ก ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.66

ผลการศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการอ้างภาษาภายในชุมชน

ในแง่ของการศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยานั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาตามข้อเสนอของ Holmes et al. [8] ที่ได้เสนอให้มีการตรวจสอบปัจจัยทั้ง 8 ประการที่มีผลต่อการอ้างภาษาของชุมชน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการอ้างภาษาภายในชุมชนมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนภาษาที่ใช้ในครัวเรือน ทศนคติที่ติดต่อภาษาของตนเองและการให้คุณค่าที่ดีแก่ชาติพันธุ์ของตน การที่ผู้พูดภาษาเดียวกันสร้างบ้านอยู่ในบริเวณที่ติดกัน ภาษาที่ใช้ในศาสนาหรือพิธีกรรมต่าง ๆ และมุมมองเชิงบวกในถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ส่วนอีก 2 ด้านพบว่า ไม่สนับสนุนการอ้างภาษา ซึ่งแตกต่างจากข้อเสนอของ Holmes et al. [9] ซึ่งได้แก่การไม่แต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ และการสนับสนุนภาษาที่ใช้ในชุมชนจากโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการอ้างภาษาของชุมชน ดังนี้

การมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมระหว่างผู้คนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างพบว่า กลุ่มคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะมีการปฏิสัมพันธ์กันทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านพอสมควร ในกิจวัตรประจำวันของคนในหมู่บ้านนั้น ในทุก ๆ เช้าจะมีการออกไปส่งลูกหลานที่โรงเรียนและในระหว่างนั้นมีการพูดคุยสนทนาโดยการเลือกใช้ปนหลาย ๆ ภาษานั้นก็คือ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐานและภาษามลายูถิ่น และเมื่อชุมชนบ้านเจาะเกาะมีกิจกรรมประเพณี หรืองานต่าง ๆ กลุ่มคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะจะมีการเข้าไปร่วมกิจกรรมเสมอ อาทิเช่น งานทำบุญ พิธีแต่งงาน กิจกรรมวันปีใหม่ และอื่น ๆ ที่มีการจัดทั้งในและนอกหมู่บ้าน นอกจากนี้เวลาที่ว่างจากการงานในหมู่บ้าน บางคนมีการออกไปนั่งพูดคุยกับชาวบ้านนอกหมู่บ้าน ไปนั่งสนทนากันกับเพื่อนที่อาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน โดยใช้ภาษาปนหลาย ๆ ภาษาเช่นกัน และเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านก็จะมีทางเลือกใช้ถิ่นอีสานเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากคนในหมู่บ้านเป็นชาวอีสานกันทั้งหมดและยังมักใช้ภาษาถิ่นอีสานเพื่ออนุรักษ์ภาษาของตนไว้

ภาษาที่ใช้ในครัวเรือน

จากการสำรวจในแง่ของการเลือกใช้ของประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้ภาษาถิ่นอีสานในการพูดคุยกับลูกหลานที่บ้าน รองลงมาเป็นการเลือกใช้ภาษาปนหลาย ๆ ภาษาและภาษาไทยมาตรฐาน และมีน้อยมากที่ใช้ภาษามลายูถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของระบบครอบครัวที่เลือกใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารกัน จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ยังคงเลือกที่จะสื่อสารด้วยภาษาถิ่นอีสาน เนื่องจากต้องการที่จะอนุรักษ์ภาษาและไม่ต้องการให้ภาษาของตนเองหายไปหรือสูญหายไป แต่ในบางครอบครัวพบว่า พ่อแม่เลือกที่จะสื่อสารปนหลาย ๆ ภาษา ได้แก่ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐานและภาษามลายูถิ่นควบคู่กันกับลูก เนื่องจากเป็นภาษาที่ลูกติดมาจากที่โรงเรียน

ทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนเองและการให้คุณค่าที่ดีแก่ชาติพันธุ์ของตน

จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนเองและคนในหมู่บ้านยังมีความรู้สึกดีและเห็นคุณค่าต่อชาติพันธุ์ของตนอีกด้วย และยังพบว่า ประชากรมีความภูมิใจในภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นภาษาบ้านเกิดที่มีการใช้ตั้งแต่เกิดจนโตและยังยืนยันที่จะใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเพื่อถ่ายทอดไปยังรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป เพื่อให้ลูกหลานได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาบ้านเกิดและเห็นคุณค่าของภาษาของตน ซึ่งทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้สามารถแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านดังกล่าวได้เห็นถึงความสำคัญของชาติพันธุ์ของตนและมีความตระหนักต่อสถานะภาษาของตนเป็นอย่างมาก

การสร้างบ้านอยู่ในบริเวณที่ติดกัน

จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างพบว่า การสร้างที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านพบว่า เมื่อมีการแต่งงานโดยส่วนใหญ่จะอยู่ด้วยกันกับพ่อแม่ในหมู่บ้าน และส่วนน้อยมากที่พบว่าออกไปอยู่ด้วยกันกับคู่สมรสนอกชุมชน บางครอบครัวจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่ก่อน พอเริ่มมีเงินหรือมีลูก ๆ เพิ่มมากขึ้นก็จะมีการขยับขยายออกไปสร้างบ้านรอบนอกชุมชน เนื่องจากไม่สามารถปลูกบ้านอยู่ใกล้กับพ่อแม่ภายในหมู่บ้านได้เพราะเป็นพื้นที่ของรัฐ ซึ่งรัฐไม่อนุญาตให้คนในหมู่บ้านปลูกที่อยู่อาศัยเพิ่มนอกเหนือจากที่สร้างหรือที่มีอยู่แล้ว เพราะรัฐได้จัดแบ่งแต่ละส่วนไว้ให้เรียบร้อยแล้ว และที่สำคัญทางรัฐอยากให้เป็นพื้นที่ที่จัดสรรให้แก่คนในหมู่บ้านใช้เป็นพื้นที่ทำมาหากิน ทำการเกษตรตามวัตถุประสงค์ของรัฐจึงไม่อนุญาตให้ปลูกบ้านใหม่แต่ให้ใช้พื้นที่ทำการเกษตรแทน

ภาษาที่ใช้ในศาสนาหรือพิธีกรรมต่าง ๆ

จากการสัมภาษณ์ในแวดวงพิธีกรรมศาสนาพบว่า บางพิธีกรรมศาสนามีการเลือกใช้ไทยกลางหรือมีการปนหลาย ๆ ภาษา เนื่องจากบางพิธีไม่ใช่พิธีกรรมของชาวอีสานตั้งแต่ดั้งเดิมจึงสามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐาน หรือปนทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสาน และจากการสัมภาษณ์พบว่าบางพิธีก็มีชาวบ้านจากข้างนอกหมู่บ้านที่ไม่ใช่ชาวอีสานเข้าร่วมงานหรือพิธีด้วยจึงมีการใช้ปนหลาย ๆ ภาษาในการประกอบพิธี แต่ส่วนใหญ่จะมีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงภาษาได้ ทำให้มีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานและมีการธำรงภาษาของตนเองนับตั้งแต่ย้ายถิ่นฐานมาจนถึงปัจจุบัน

มุมมองเชิงบวกในถิ่นฐานบ้านเกิดของตน

จากการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มคนไทยอีสานย้ายถิ่นในหมู่บ้านเจาะเกาะที่มีการย้ายถิ่นเข้ามาทำการเกษตรที่นี้ส่วนมากก็ยังคงรู้สึกดีกับถิ่นฐานบ้านเกิดของตนที่อยู่ทางภาคอีสานเสมอ ถึงแม้ว่าจะจากบ้านมานานหลายปีแต่ก็ยังคิดถึงและรักในบ้านเกิดที่เคยอาศัยมา จากการสัมภาษณ์พบว่า คนในหมู่บ้านยังคงมีการกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดและครอบครัวที่อยู่ทางภาคอีสาน บางคนกลับไปเยี่ยมพ่อแม่และญาติ ๆ ที่อยู่ทางภาคอีสาน 2 ถึง 3 ครั้งต่อปี บางคนก็ไปปีละครั้ง และจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มคนไทยย้ายถิ่นในหมู่บ้านก็มีมุมมองเชิงบวกที่ดีกับถิ่นฐานที่อยู่ที่นี่ นั่นก็คือ หมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ใช้ทำมาหากินมาหลายปี จึงรู้สึกผูกพันและรักที่นี่เหมือนบ้านเกิดของตน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบอีก 2 ด้าน ซึ่งเป็นลักษณะการไม่สนับสนุนการอ้างภาษา ซึ่งแตกต่างจากข้อเสนอของ Holmes et al. [9] คือ การไม่แต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ และการสนับสนุนภาษาที่ใช้ในชุมชนจากโรงเรียน ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

การไม่แต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์

จากการสัมภาษณ์การแต่งงานของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนมากมีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์กัน เนื่องจากบางคนก็ได้ออกไปทำงานหรือเรียนต่อต่างถิ่นทำให้ได้เจอผู้คนมากมายและได้รู้จักผู้คนต่างถิ่นต่างชาติพันธุ์ และที่สำคัญพ่อแม่ก็ไม่ได้บังคับให้แต่งงานแค่เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ทำให้ลูก ๆ มีความอิสระในความรักและการเลือกคู่ชีวิตของตัวเอง จึงสามารถแต่งงานกับใครก็ได้ที่ตัวเองรัก ทำให้เกิดการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์กันเป็นส่วนใหญ่ แต่บางคนทำงานแค่ในหมู่บ้านไม่ค่อยได้ออกไปจากถิ่นที่อาศัยอยู่ก็จะแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่เกิดขึ้นเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์

การสนับสนุนภาษาที่ใช้ในชุมชนจากโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์พบว่า เด็ก ๆ ในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเข้ารับการศึกษจากโรงเรียนรัฐใกล้ ๆ หมู่บ้าน บางครอบครัวที่มีฐานะดีก็จะส่งลูก ๆ เรียนโรงเรียนเอกชนในตัวเมือง จากการสัมภาษณ์พบว่า ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชนโรงเรียนจะส่งเสริมให้มีการใช้สองภาษา ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาล้านนา เนื่องจากโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนราธิวาสมีการจัดการเรียนการสอนสองระบบ นั่นก็คือ สามัญกับศาสนา จึงมีการเลือกใช้ไทยกลางและภาษาล้านนาในโรงเรียน ส่วนภาษาอีสานจะไม่ค่อยมีการใช้ เนื่องจากเด็ก ๆ ในโรงเรียนส่วนมากเป็นเด็กไทยมุสลิม และบางโรงเรียนก็จะมีการเน้นการใช้ไทยกลางกับภาษาอังกฤษเท่านั้น แต่ถ้าเป็นโรงเรียนรัฐโรงเรียนไม่ได้มีการส่งเสริมการใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาล้านนาในโรงเรียน เนื่องจากระบบการเรียนการสอนใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาหลักและนักเรียนทุกคนต้องใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสารขณะอยู่ในโรงเรียน นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาไม่สามารถสนับสนุนการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานได้ แต่จะมีการส่งเสริมการใช้ไทยถิ่นอีสานในหมู่บ้านเท่านั้น เพื่อไม่ให้ภาษาไทยถิ่นอีสานสูญหายไป

สรุปผลและอภิปรายผล

การเลือกภาษาและการอ้างภาษา

การเลือกใช้ภาษาของประชากรกลุ่มตัวอย่างภายในชุมชนนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานที่เป็นภาษาดั้งเดิมของตน รองลงมา คือ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่น และการปนหลายภาษา นอกเหนือจากนั้นในชุมชนแห่งนี้มีการเลือกใช้ทั้งหมด 4 ภาษา คือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่น และการปนหลายภาษา เมื่อวิเคราะห์หาภาษาหลักและภาษารองที่มีการใช้ภายใน

ชุมชนนี้ ซึ่งมีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาหลัก ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่น และการปนหลายภาษา เป็นภาษารองที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชนของตนเองและระหว่างชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัสมาณี สะกือสิง, รัตนา วานิช, รอยาเยา และวรเวทย์พิสิษ ยศศิริ [6] ได้ทำการศึกษาการอ้างภาษามลายูถิ่นปัตตานีของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูในชุมชนบ้านลำลอง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ที่แสดงให้เห็นว่ามีเลือกใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีซึ่งเป็นภาษาหลักที่ใช้ภายในครอบครัวและใช้สื่อสารภายในชุมชน

เนื่องด้วยภาษาไทยมาตรฐานนั้น เป็นภาษาสูงจึงมีการใช้ในแวดวงที่เป็นทางการมากกว่าและภาษาไทยยังเป็นภาษาที่ใช้ในการเขียนติดต่อสื่อสาร สำหรับภาษาไทยถิ่นอีสานจัดเป็นภาษาต่ำเนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารภายในแวดวงที่ไม่เป็นทางการมากนัก ซึ่งสะท้อนได้ว่าชุมชนนี้เป็นชุมชนแบบสังคมพหุภาษาที่มีการใช้ภาษามากกว่าสองภาษาในการสื่อสารที่แตกต่างกัน โดยที่ภาษาสูงจะมีการใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือการเขียน แต่ภาษาต่ำมักจะใช้ในสถานการณ์ที่ไม่มีความเป็นทางการหรือใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งในหมู่บ้านเจาะเกาะนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในแวดวงภาษาที่คุ้นเคยเป็นชาวอีสานด้วยกันเท่านั้น แต่จะเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานในแวดวงภาษาที่มีคู่สนทนาที่เป็นคนมลายูถิ่นเข้าไปเกี่ยวข้อง ดังนั้น ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ถิ่นอีสานในชุมชนหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส จึงเรียกได้ว่าเป็นชุมชนพหุภาษาอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นภาษาไทยถิ่นอีสานจึงเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่น และการปนหลายภาษา เป็นภาษารองสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อีสานในชุมชนหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาที่ผู้คนส่วนใหญ่เลือกที่จะใช้ในการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน

สำหรับประเด็นการเลือกภาษาตามแวดวงของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการเลือกใช้ภาษาทั้งหมด 4 ภาษา คือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่น และการปนหลายภาษา สามารถแบ่งได้เป็น 5 รูปแบบด้วยกันคือ การเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นและปนหลายภาษาตามแวดวงครอบครัว คนแปลกหน้า เครือญาติหรือเพื่อนบ้าน ราชการ และพิธีกรรมศาสนา ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่มีความเป็นทางการมากนักและอยู่ในแวดวงที่มีการติดต่อกับผู้คนภายในกลุ่มชนที่เป็นชาวอีสานย้ายถิ่นด้วยกัน ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร และในแวดวงราชการประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการติดต่อสื่อสารในชุมชนนอกเหนือจากกลุ่มชนของตน

นอกจากนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ว่าช่วงอายุใดจะมีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ แต่การเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานจะถูกใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยจะเลือกภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนกลุ่มอายุมากจะเลือกภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Simmons [7] ได้ทำการศึกษาการอ้างภาษาและการเปลี่ยนภาษาของกลุ่มผู้พูดวัยผู้ใหญ่ที่พูดภาษาคาตาลันและภาษาสเปน ซึ่งเป็นภาษาแม่ในเมืองบาร์เซโลนาในประเทศสเปน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มอายุมีผลต่อการอ้างและการเปลี่ยนภาษา โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ จะมีบทบาทที่สำคัญต่อการเลือกใช้ภาษาจึงทำให้เกิดการอ้างภาษาขึ้น

ปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการอ้างภาษาภายในชุมชน

จากศึกษาปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการอ้างภาษาภายในชุมชนตามข้อเสนอของ Holmes et al. [9] โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ดังที่ Holmes et al. [9] ได้เสนอไว้ว่า สิ่งที่จะทำให้ภาษายังอ้างอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนในชุมชน ภาษาที่ใช้ในครัวเรือน

ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ทักษะที่ดีต่อภาษาของตนและการให้คุณค่าที่ดีแก่ชาติพันธุ์ของตน ซึ่งจะพบว่าผู้คนในชุมชนแห่งนี้มีทัศนคติที่ดีและภูมิใจต่อภาษาและชาติพันธุ์ของตนเป็นอย่างมาก และการที่ผู้พูดภาษาเดียวกันสร้างบ้านอยู่ในบริเวณที่ติดกันโอกาสที่คนในชุมชนมีการอ้างภาษาไทยถิ่นอีสานเพิ่มมากขึ้น ส่วนภาษาที่ใช้ในศาสนาหรือพิธีกรรมต่าง ๆ มีการเลือกใช้ไทยถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และมุมมองเชิงบวกในถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร มณีชูเกศ [5] ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวการณ์เปลี่ยนภาษาและการอ้างภาษาไทยถิ่นเหนือย้ายถิ่นของครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการอ้างภาษาของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ จะประกอบไปด้วยหลายปัจจัย ทั้งเพศ วัย การศึกษา ระยะเวลา และพื้นที่ อาศัย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะพบการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์อยู่บ้างและการไม่ได้รับการสนับสนุนภาษาที่ใช้ในชุมชนจากโรงเรียนก็ตาม ซึ่งถือว่า เป็นปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่ไม่สนับสนุนการอ้างภาษาของคนอีสานย้ายถิ่น แต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนของภาษาภายในชุมชนนี้แต่อย่างใด ซึ่งภาษาไทยถิ่นอีสานยังคงเป็นภาษาที่ได้รับการเลือกใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารพูดคุยในชีวิตประจำวันอยู่มากและยังคงมีแนวโน้มที่จะอ้างอยู่ในชุมชนแห่งนี้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ชุมชนหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นชุมชนที่มีภาวะหลายภาษา ประกอบไปด้วย ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นและการปนหลายภาษา ซึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในแวดวงครอบครัว แวดวงเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน และแวดวงพิธีกรรมศาสนา แต่ประชากรกลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานในแวดวงคนแปลกหน้านอกชุมชนและแวดวงราชการเท่านั้น และประชากรในชุมชนแห่งนี้มีทัศนคติที่ดีและภูมิใจต่อภาษาและชาติพันธุ์ของตนเป็นอย่างมาก รวมถึงปัจจัยบริบททางสังคมวิทยาที่ส่งผลต่อการอ้างภาษาของคนอีสานย้ายถิ่น ซึ่งเห็นได้ว่าภาษาไทยถิ่นอีสานมีแนวโน้มจะยังคงอ้างอยู่ในชุมชนแห่งนี้ต่อไป และจากผลการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการเลือกภาษาและการอ้างภาษากับประชากรกลุ่มตัวอย่าง สามารถนำไปเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์และการอ้างไว้ซึ่งภาษาไทยถิ่นอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์อีสานในชุมชนหมู่บ้านเจาะเกาะ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาสได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถแสดงให้เห็นกระบวนการสัมพันธ์ของกลุ่มคนย้ายถิ่น ความเป็นอัตลักษณ์ การตั้งถิ่นฐาน รวมถึงวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มคนย้ายถิ่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาในปัจจุบันที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการรณรงค์หรือวางแผนให้มีการอ้างไว้ซึ่งภาษาถิ่นนี้ต่อไป

References

- [1] Sangkan, J. et al. (2018, July 20th – 21st). Adaptation and way of life of the Isan people migrate in the Southern Border Area. The 9th Hat Yai National and International Conference: Education Dynamics for a Digital Economy and Society, 68-87. Hat Yai University.
- [2] Arong, I. (2019). Northeastern Thai Diaspora in Southern Thailand. Retrieved on 5 December 2020 from <https://samesouls.com/?p=1007>.

- [3] Dewalt, R. E., Webb, D. W., & Soli, A. M. (2002). The *Neoperla clymene* (Newman) complex (Plecoptera: Perlidae) in Illinois, new state records, distributions, and an identification key. *The Entomological Society of Washington Conference*, 104(1), 126-137.
- [4] Lopez-Feldman, A., Mora, J., & Taylor, J. E. (2007). Does natural resource extraction mitigate poverty and inequality? Evidence from rural Mexico and a Lacandona Rainforest Community. *Environment and Development Economics*, 12(02), 251-269.
- [5] Maneechukate, S. (2009). Language shift and maintenance in progress of sisplaced Northern Thai : Deterritorialization and reterritorialization. *Journal of Humanities Naresuan University*, 6(3), 87- 106.
- [6] Hakueling, A., Wani, R., Yoh, R., & Yossiri, V. (2018). Language maintenance of Pattani-Malay dialect of Melayu ethnic group in Lumlong Village, Nathawee sub-district, Nathawee district, Songkla province. *The 9th Hat Yai National and International Conference: Education Dynamics for a Digital Economy and Society*, 1-12. Hat Yai University.
- [7] Simmons, M. (2003). Language shift and linguistic markets in Barcelona. *The First Workshop on Spanish Sociolinguistics*, ed. Lotfi Sayahi, 11-17. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project.
- [8] Finocchiaro, C. M. (2004). Language maintenance/shift of a three – generation Italian family in three migration countries: An international comparative study. Ph.D. Dissertation, The University of Melbourne: Australia.
- [9] Holmes, J. et al. (1993). *Language maintenance and shift in three New Zealand Speech*. New York: Addison Wesley Longman Inc.
- [10] Chalongdet, P. (2016). Situation and attitude towards the Tak Bai language spoken in Tak Bai district, Narathiwat province. Doctoral Thesis. Bangkok: Thammasart University.
- [11] Kraisem, S. (2009). Language maintenance and shifts of Orang Laut in Russada subdistrict, Mueang, Phuket province. Master's Thesis. Bangkok: Kasetsart University.
- [12] Panichakul, P. (2011). Language choice and language maintenance of Thai-Mon people in Bang Khan Mak, Lop Buri province. Master's Thesis. Bangkok: Chulalongkorn University.
- [13] Fasold, R. (1984). *The Sociolinguistics of society*. New York: Basil Blacwell Inc.